

Dr. Houssine Bouayad / Fas

ÇALIŞMA AZMİMİZİ KIRAN SEBEPLER VE ÇÖZÜM YOLLARI

Sevgili kardeşlerim ...

Tarih sayfalarını karıştırdığımızda Kuran'da bu ümmetin şu şekilde dile getirildiğini görüyoruz. "Siz insanlar için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz" (Ali imran 110)

Günümüz gerçeğiyle mazimizi karşılaştığımızda arada büyük bir farkın olduğunu görmekteyiz. Geçmişte dünyayı yöneten, Rum ve Farisilerin dahi korktuğu bu ümmetin bugün içler acısı bir durumda olduğunu görüyoruz.

Sevgili kardeşlerim...

Ümmet-i İslam'ın yeniden kalkınmasına mani olan esbabı araştırmak istiyorsak öncelikle geriye dönüp neş'et yıllarını araştırmamız lazım. Peygamber efendimizin zamanına döndüğümüzde kalkınma yolunda azmimizi kıran bazı esbabı onun bizlere açıkladığını görmekteyiz. Bu sebeplerden en önemlileri olduğunu düşündüğüm dört tanesi şunlardır ;

- 1- Allah'a olan yakınlık
- 2- Cehalet
- 3- Eziklik psikolojisi
- 4- Önceliklerde düzensizlik

1-ALLAH'A OLAN YAKINLIK

İnsanın Allah' olan yakınlığı onun hakiki güç kaynağıdır. Atılganlık ve çekingenliği, istikameti ve yokluğu, hırsı ve fedakarlığı açıklamak istersen bunun açıklaması yalnızca insanın Allah'a olan yakınlık derecesi ile açıklanabilir. Şayet herkes kendi nefsini kontrol etse, yakinen bildiği şeylere hızlıca atıldığını, şüpheli olduğu şeylerden ise uzak durduğunu görür. Mesela insan malının zekatını verir... Zira Allah'ın rızasını kazanmanın yolunun bu olduğunu yakinen bilir. Gençliğini Allah yolunda harcar... Zira allahın rızasını kazanmanın yolunun bu olduğunu yakinen bilir. Maksudı Allah, matlubu ise rızasıdır.

Müminler ancak o kimselerdir ki, Allah'a ve peygamberine iman ettikten sonra şüpheye düşmeyip Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla savaşmaktadırlar. İşte doğru olanlar ancak onlardır. (Hucurat 15)

Yakini imana sahip olmayanı ise daima tereddütte, bir oyalanma içinde görürsün. Dini vecibelerini yerine getirmeyip hayret, hüsrân, acz, tembellik içinde kalabilir.

Yakın derecesi amellerimizde ki ihlasta temessül etmektedir. Üstad Bediüzzaman bunu şu sözleriyle açıklamıştır; "Bilmelisiniz ki bugün güç ve kuvvetiniz ancak ihlas ve haktır." Ve üstad bu lemayı (21. Lema) kuran hizmetkarlarına her onbeş günde bir okumalarına teşvik etmiştir. Allahın rahmetine, lütfuna ve ihsanına olan yakini imanımız bizi ondan istemeye sevk ediyor....

Allah'ın gazabına ve kudretine olan yakini imanımız bizi ondan korkmaya sevk ediyor... Allah'ın bizi ihata edip müşahede ettiğine, ilmiyle bizi kuşattığına olan yakini imanımız bizi onun emirlerine riayet etmeye sevk ediyor. Allah'ın gücü ve kudretine olan yakini imanımız bizi yalnız ona itimat etmeye, ona tevekküle ve esbaptan teberri etmeye sevk ediyor.

Alimler şöyle demişlerdir "hangi kalbe yakini iman girerse nura gark olur, şüphe, dert, kederden eser kalmaz, Allahın sevgisiyle, korkusuyla, rızasıyla, şükrüyle ve tevekkülüyle dolup taşar. Okun havayı yardığı gibi insan da bütün zorlukları ve musibetleri ok gibi derler geçer. Kalp diliyle şöyle der... Üstad bediuzzamanın da söylediğı gibi"ey allahim! Sensin benim maksudum ve rızanı kazanmaktır isteğim." Şayet o senden razı olsun bütün kainat yüz çevirse ehemmiyeti kalmaz... Zira o kabul etse, bütün mahlukat reddetse tesiri olmaz. Üstelik o razı olup kabul ettikten sonra istese ve hikmeti iktiza etse, siz istemeseniz dahi bütün insanlığa kabul ettirir. Bunun için bu hizmette Allahın rızasını tek maksat yapmak gerekir.

Allah bir kulunu sevdiğinde Cebrail'i çağırır ve ona Allah falan kulundan razı oldu ve sevdi, sende sev onu der. Cebrail de sever onu ardından semavat ehline seslenir ve der "Allah falan kulundan razı oldu! Sizde sevin! Ve semavat ehli de sever o kulu. Ardından yer yüzünde kabul görür. (Buhari/Müslim)

2-CEHALET

Bazı müslumanlar din ve dünya işlerinde cahil kalmışlardır. Bu da içinde bulunduğumuz vahim durumun başlıca sebebidir.

İslamiyetin bilim ile ilişkisini incelediğimizde iman ile bilimin arasında sağlam bir bağ olduğunu görmekteyiz. İnsan ilmini artırdıkça yakini imanı, marifetullahı ve Allah korkusunu elde ediyor. Allahu Teala bir ayeti kerimede kendinden en çok korkanların onu en iyi bilen alim olanların olduğunu şöyle açıklamıştır ; “Görmüyor musun ki Allah gökten su indirdi. Biz onunla türlü türlü meyveler çıkardık. Dağlardan geçen kimi beyaz kimi kırmızı muhtelif renklerde ve simsiyah yollar yaptık. İnsanlardan, yeryüzünde hareket eden diğer canlılardan ve hayvanlardan yine böyle çeşitli renklerde olanlar vardır. Allah'a karşı ancak kulları içinden alim olanlar derin saygı duyarlar. Şüphesiz Allah mutlak güç sahibidir, çok bağışlayandır. (Fatir süresi 27,28)

İlim imanın davetçisi ve destekleyicisidir, iman ise ilmin davetçisi ve teşvikçisidir. Bu aradaki sağlam bağı yalnız islam dininde görmekteyiz. Halis bir imandan yola çıkarak ilme yönelmedikçe eski izzet ve şerefli günlere dönemeyiz.

Üstad Ebu el-hasen en-nedevii "dünya müslümanların çöküşü ile neler kaybetti?" adlı eserinde şöyle der; şayet alem-i islam hayatını yeniden kazanmak, başkalarının zincirlerinden kurtulmak ve lider olmak istiyorsa eğitim alanında bağımsız olması, hatta eğitim konusunda önderlik etmesi gerekmektedir.

Üstad Said Nursi bu konuda tarihi asaletimize dayanan oldukça kapsamlı bir tasavvur ortaya koymuştur. Ecdadın turasını modern bilimin verilerinin ve ilmi sahada meydana gelen önemli gelişmelerin ışığı altında, hali hazırın yeniden dirilmesine ve müstakbelin yükselişine vesile kılmıştır.

Buna binaen eğitim alanında yenilikçi bir görüş tesis etmiştir. Tefsir, akide ve belagat gibi ilimlerde reformu hedeflemiş, asaletindeki ruhu canlandırıp, dünyevi ilimler ile bağdaştırarak ilerletmeye çalışmıştır ki kendisi bu konuyu şöyle beyan etmiştir. “Kalbin ziyasi ulumu diniyyedir. Aklın nuru ise ulumu dünyeviyyedir. Bu ikisinin imtizacıyla hakikat tecelli eder, öğrencinin gayreti artar ve iki kanatla yükselir. Bu ikisinin ayrılmasıyla birinciden taassup ikincisinden de şek ve şüphe doğar.”

İşte Üstad Said Nursi bu şekilde bütün müslümanları insan aklının ürünü olan evrensel ilimlere karşı açılıma çağırmış.

PSİKOLOJİK YENİLGİ

Kalkınmaya yönelik çabaların getirilerindeki zaafiyetin ve ihtimam bağlarının kaybedilmesinin en büyük sebeplerinden biri kişisel ve psikolojik boyutudur. Psikolojik hezimet illa da güç ve kudretin olmaması demek değil bilakis bu ikisinin olumlu değişiklikler meydana getirememesidir. Dolayısıyla insan başkalarının fikir ve hedefleri uğruna benimsemiş olduğu kendi fikir ve hedeflerinden vaz geçer.

Psikolojik hezimet şahsi prensipler ve fikirler uğruna olsa dahi insanı temel esaslardan vazgeçmeye ve şahsi çıkarlar uğruna değişmeye sevkedebilir. Aynı şekilde hezimete uğramış insanda hasmının fiiliyatını yüceltme ve sonuçlarını kabullenme istidadını barındırır. Hatta onun fikirlerini kendine empoze ettirir.

Bu konuda İbn Haldun şöyle der; “Nefis daima onu malub edende kemaliyet bulur ve ona tabi olur. Bu yüzden daima hezimete uğrayan kimsenin galip olana giyinip kusanmasında vb hallerinde benzemeye çalıştığını görürsün.”

Genel kaide olmamakla birlikte çoğunlukta mağlup kişi ahlaken hürriyetten haz almaz ve özgür iradeye sahip olacak prensipleri yoktur. Özgür iradenin ahlak cihetiyle odak noktada olması hasebiyle ahlâkı kuralların var olmasının şartı ve sebebi hür olmaktır. İnsanın hür olması ahlâkı kurallara uyması demektir. Dolayısıyla ahlâkı kuralların uygulanmaması şahsi özgürlük noktasında kısmen dahi olsa sıkıntının olduğuna ve insanlarda görevlerini yerine getirme gücünün olmadığına delalet eder. Şayet ahlâki değerler insanı daha iyiye sevketmiyorsa bu değerleri yeniden gözden geçirmek gerekir.

Üstad Bediüzzaman Said Nursi ahlâki değerlere ve yüce sıfatlarla sahip çıkma konusunu birçok risalede ele almış bir hutbesi bu meselenin bazı konularına tahsis etmiştir. Üstadın çözüm yollarını inceleyen kimse iki ana bölüm üzerinde olduğunu görür. Örnek olma ve kişisel sıfatlar bölümü, ahlâk ve sulukiyyet bölümü.

Said Nursi bu iki ana bolumden yola çıkararak ümmeti islamın kalkınmasında manevi ve ahlâkı gücün ehemmiyetini beyan etmiştir. Üstad şöyle der; “Bilim ve hakikat arşına yükseltecek olan ve keşfedecek olan yalnız İslam dinidir. Zira emareler bunu gösteriyor.”

Buradan Said Nursi'nin maneviyata ne denli önem verdiği ve maneviyatin himmet, iyimserlik, ümit ve kalkınmaya yönelik çalışma gücüyle yükseleceği anlaşılmaktadır. Yine İslami bir yaşantıyı elde edebilmek için ahlâki prensiplerin önemi vurgulanmıştır.

Üstad Said Nursi ahlâki ve manevi gücü yalan, diktatörlük, milliyetçilikle dolu, halk ve devletler arasında kerahiyete mahal veren dünya medeniyetlerini bırakıp, hakiki İslam medeniyetini satın alacak bir paranın iki yüzüne benzemektedir.

4- ÖNCELİKLERDE DÜZENSİZLİK

Öncelikleri belirlemeye özen göstermek ve esbabı ele almak hayattaki sıradan işlerimizde başarılı olmamızın ve faaliyete geçebilmemizin en önemli esası hükmündedir. Allah'a tam tevekkül etmek buna zıt birşey değildir. Nitekim esbabı ele almamak ve önceliklerimizi belirlemeyip, Allah'a tevekkül edip ona itimat ettiğimizi iddia etmek peygamberimizin sünnetine muhaliftir. Bir acziyet göstergesi olup şer'i tevekkül değil belki tevekkül ediyormuş gibi görünmektir. Buda ihlasın zayıflığına delalettir.

Peygamber efendimizin mübarek hicretinde bizlere çok güzel örnekler vardır. Zira hak ve batılı ayıran bir hadise olup ümmetin yeniden dirilmesidir. Müslümanlar yer yüzünde zulüm ve işkencelerden zayıf düşmüşken hicretle birlikte kendilerinin efendileri oldular. Ülkelerinde artık özgürdüler. Allahın rasulüne indirdiği ilahi yasalara göre hayatlarını şekillendirdiler.

Allahu Teala insanlara tevekkül ile birlikte esbabı ele almanın gerekliliğini bizlere öğretmek için hicretin evrenin kanunlarına uygun bir şekilde esbabı ele alarak beşeri yollarla gerçekleşmesini istedi. Allahu Teala hicreti hiçbir beşerin eli değmeden İsrâ ve mirac hadisesi gibi halis bir mucize yapmaya kadir idi elbet.

Peygamber efendimiz öncelikle yol arkadaşını seçerek, yol için azık hazırlayarak, destek ve yardım ekiplerini belirleyerek, yol rehberi tutarak, sıradan yolu kullanmayarak, ve bunun

gibi bir çok esbabı ele alarak ümmetine esbab ile birlikte Allah'a tevekkül etme metodunu sunmuştur.

Allah'a tevekkül ve esbabın ardından elde edilen başarıyı da bütünüyle Allah'ın fazlı ve keremine bağlamak gerekir.

Bu konuyu, esbabı ele alma ve ümmeti islamın kalkınmasına yönelik çalışmalarda atılan adımların iyileştirilmesi için günümüz hayatına indirgedigimizde Üstad Bediüzzamanın Said Nursi'nin eleştirisel bir metod uyguladığını görmekteyiz. Bunu belki önceki nesiller tam kavrayamamış olabilir. Tarihin ibretlik gerçeklerini görmezden gelerek, batının demokratik ve toplumsal düşmanlığının neticesi olan olumsuz olaylar içi boş sloganlarla övgü kaynağı gibi gösterildi. Öyle ki bu örnekler ve sloganlar insanlara sahabenin hayatını ve selefi salihin siyasi ve şer'i alandaki kalkınma tecrübesini anımsattı. Mesela sözde Fransa devriminin üstüne bina edildiği slogan olan "özgürlük, adalet, eşitlik" sloganlarının asıl örneklerini Üstad Said Nursi Hulefa-i Raşidin ve selefi salihinde, özellikle Hz. Ömer, Hz. Ali ve Selahaddin Eyyubi gibi sahabilerin cihat yolculuklarında ki düşünce ve fiiliyatlarında göstermektedir.

Üstad Said Nursi batı medeniyetine hüküm biçerken batıyı çok iyi kavramıştı. Bu medeniyetin insanın ihtiyaçlarına münasip yönleri olduğunu teyid ediyor ve ümmeti islamın nazarini esbabı ele almaya, ümmetin yeniden dirilmesine yardımcı olacak faydalı, yararlı ne varsa bunları elde etmeye celb etmiştir. Üstad Said Nursi böylece batı medeniyetine karşı ayırt edici, eleştirel ve insafli yaklaşma çabası içinde olduğunu ispatlamıştır. Hatta bunu esbab ve şartları kavrayarak ve emareleri iyi okuyarak tam manasıyla yerine getirmiştir.

Sadece ümmeti islami hesaba alan ama aynı zamanda tüm insanlığa hizmet etmeye hazır pragmatik bakış açısıyla batı medeniyetinin olumsuz yönlerini bırakıp hüküm ve değerlerini ele alarak koyduğu isabetli temel esaslar da üstadın metodunun başarısını ispat etmektedir.

İşte bu noktada üstadın metodu El-fıkıh El-ekber ismini hak etmiştir. Zira müslümanları Kuran-ı Kerim'in vaadettiği makama ve örnek olacak bir mertebeye yükseltecek, kapsamlı, dinamik ve fikirsel siyaseti içinde barındıran bir metod.

Buradan anlaşıldığına göre üstad elde edilmesi gereken esbaba tutunmaya ruhsat vermiş, batı biliminden ve fikirsel teorilerinden istifade etmeye de teşvik etmiştir. Bu ilimleri hidayet topraklarından başka yerlerde yetişen ilimler olarak tanımlamıştır.

Bütün bunları peygamber efendimizin, azmimizi kıran çeşitli sebeplerden allaha sığınmaya yönelik iki hadisinde özetleyebiliriz.

Allah'ım keder(mazideki azmi kıran kişisel olaylar) ve hüzünden (mustakbeldeki azmi kıran endişeler) sana sığınırım, acizlik(maddi açıdan acze hanel getiren meseleler) ve tembellikten(ruhsal açıdan azmi kıran düşünceler) sana sığınırım, korkaklıktan(azmi kıran toplumsal ahlaki nitelik) ve cimrilikten(azme hanel getiren şahsi nitelik) sana sığınırım, borç baskısından ve insanların kahrından sana sığınırım.

Güçlü (ali bir himmet sahibi- esbabı elde etmek - öncelikleri belirlemek) Mümin (yakini imana ve tam ihlase mazhar olmuş kişi) allah indinde zayıf müminden daha hayırlı ve sevimidir. Sana faydasi dokunacak herşeye özen göster, (şayet güçlü bir mümin olmak istiyorsan faydalı şeylere özen göster... Dinine ve dünyana faydasi olan herşeye, ferdi olarak ve ümmet olarak faydası dokunan herşeye...

Ona özen göster, onun için çalış, peşinden koş ve elini ona uzat. Ehemmiyetli işlerde Rabbinden yardım dile ki aciz kalmayasin. Bir musibet ile karşılaştığında "keşke şöyle şöyle yapsaydım" deme! " Rabbim herşeyin en hayırlısını bilir" de. Zira "keşke" şeytan'dandır.